

Vesna Nikolić

Univerzitet u Nišu, Fakultet za zaštitu na radu u Nišu, Srbija, vesna.nikolic@znrfak.ni.ac.rs

Ž. Lalić

HEP-Proizvodnja d.o.o., PP HE Sjever, Pogon HEV, Varaždin, Hrvatska

J. Taradi

Visoka škola za sigurnost, s pravom javnosti, Zagreb, Hrvatska

BEZBEDNOST I ZDRAVLJE NA RADU U OBRAZOVNIM USTANOVAMA

Sažetak

Polazeći od potrebe i značaja bezbednosti i zaštite zdravlja učeničke populacije i zaposlenih u obrazovnim ustanovama, u radu su predstavljeni rezultati empirijskog istraživanja problematike organizacije i sprovođenja zaštite na radu u osnovnim školama jednog gradskog područja. Sve osnovne škole imaju pismeno uređenu organizaciju zaštite na radu zasebnim organizacijskim aktom ustanove. No, u praksi se, u potpunosti u skladu s zahtjevima propisa iz područja zaštite na radu, provodi tek trećina propisanih mjera zaštite na radu. Takvo stanje potvrđuje potrebu angažmana internog stručnjaka za zaštitu na radu, tim više što je uz zaštitu na radu zaposlenih u osnovnim školama izražena i problematika zaštite zdravlja djece-učenika te odgojno-obrazovni aspekt zaštite u cjelini.

Ključne reči: obrazovna ustanova, osnovna škola, zaštita na radu

OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract

Starting from the need and importance of safety and health protection of the student population and people employed in educational institutions, this paper presents the results of empirical research in the organization and implementation of occupational health and safety in primary schools of one urban area. The organization of occupational safety in primary schools is regulated in writing by a separate organizational regulation of the institution. However, in practice, only a third of the prescribed occupational safety measures have been implemented fully in accordance with the requirements of regulations governing occupational health and safety. This situation confirms the need for involvement of internal experts in occupational health and safety, all the more so, because the issue of health protection of children/pupils and the educational aspect of health care in general are also expressed, along with the occupational safety of employees in primary schools.

Key words: educational institution, primary school, occupational safety

UVOD

Obrazovne ustanove su ustanove koje obavljaju delatnost obrazovanja i vaspitanja [1]. Obrazovna ustanova je dužna da propiše mere, način i postupke zaštite i bezbednosti dece i učenika za vreme boravka u ustanovi i svih aktivnosti koje organizuje ustanova¹. Istovremeno, poslodavac je dužan da zaposlene (u konkretnom slučaju nastavni kadar, saradnike i ostala lica) u obrazovnoj ustanovi osposobi za bezbedan i zdrav rad, u skladu sa

¹ Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, Odgovornost ustanove za bezbednost dece i učenika čl.42.

zakonskom regulativom u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.² Prava, obaveze i odgovornosti poslodavca i zaposlenih u vezi sa bezbednošću i zdravljem na radu, utvrđene su zakonskom regulativom u ovoj oblasti, a bliže se uređuju kolektivnim ugovorom, opštim aktom poslodavca ili ugovorom o radu [2][3].

Dakle, moguće je govoriti o različitim aktivnostima kada je u pitanju problematika bezbednosti i zdravlja na radu u obrazovnoj ustanovi. S jedne strane, u pitanju je ostvarivanje bezbednosti učeničke populacije za vreme boravka u ustanovi i svih aktivnosti koje organizuje ustanova, a sa druge strane ostvarivanje bezbednosti i zdravlja na radu lica zaposlenih u obrazovnoj ustanovi. Po našem mišljenju, efikasnost ovih aktivnosti mora se posmatrati u neposrednoj vezi kako sa realizacijom niza vaspitno-obrazovnih uticaja na decu i omladinu (učeničku populaciju), tako i sa osposobljavanjem zaposlenih (posebno nastavnika) za bezbednost i zdravlje na radu.

U obrazovnim ustanovama, posebno ustanovama školskog (formalnog) sistema obrazovanja neophodno je ustanoviti *fundament pravilnog uvažavajućeg odnosa prema pitanjima bezbednosti i zdravlja*. Vaspitanje i obrazovanje dece najranijeg i predškolskog uzrasta u ovoj oblasti podrazumeva razvijanje osnovnih higijenskih, zdravstvenih, radnotehničkih i ekoloških navika i privika; sticanje osnovnih pojmova i predstava o prirodi i životnoj sredini; o opasnom i štetnom, zdravom i nezdravom, sigurnom i bezbednom, dobrom i lošem, lepom i ružnom. Osnovnoškolsko vaspitanje i obrazovanje treba da je usmereno ka razvoju higijenske i zdravstvene kulture, radnotehničkih navika i privika, razvoju osnovnih elemenata radne kulture (kulture rada i ponašanja); sticanju znanja o prirodi, svetu, ekološkim problemima, vaspitavanju vrednosnih odnosa učenika prema radnoj i životnoj sredini i dr. Formiranje osnova i razvoj radnotehničke i zdravstvene kulture moguće je u okviru predviđenih programskih aktivnosti i sadržaja rada predškolskih ustanova, a u osnovnoj školi u okviru svih predmetnih područja, a posebno nastavnih jedinica u okviru kojih se upoznaju zakonitosti prirode i razmatraju međudejstva čoveka sa objektima okolne sredine [4].

Važan momenat je formiranje navika bezbednog rada pri korišćenju laboratorija u toku vežbanja i nastavno – proizvodne prakse. U nastavnim i vannastavnim aktivnostima završnog razreda osnovne škole, poželjna je realizacija posebnih tematskih celina koje se odnose na bezbednost i zaštitu zdravlja. Pri tom, neophodno je da nastavnik bude specijalno pripremljen za ovu oblast odnosno da vlada opštim znanjima o bezbednosti i zaštiti na radu i znanjima specifičnih pitanja bezbednosti u okvirima svog predmeta. *U osnovnoj školi treba ustanoviti takav sistem znanja u ovoj oblasti koja će pomoći učeniku da shvati i posmatra bezbednost i zaštitu na radu kao osnovno pravo čoveka; da u svakoj delatnosti bezbednost mora da bude prioritetna u odnosu na rezultate te delatnosti; da je odgovoran i disciplinovan odnos prema pitanjima bezbednosti u svim sferama i oblastima čovekovog rada garancija njegovog zdravlja i sigurnosti*. Sve ovo, ustvari, treba da formira opštu kulturu učenika prema pitanjima bezbednosti i predstavlja osnovu na kojoj će se znanja i navike u daljem obrazovanju prema potrebama obogaćivati (npr. srednjem³, visokom i dr.) [5].

² Zakonske zahteve organizacije i sprovođenja zaštite na radu, za sve oblike organizacija uključujući i ustanove osnovnih škola, u Republici Hrvatskoj utvrđuje Zakon o zaštiti na radu [3] te na temelju njega doneseni podzakonski akti. U Srbiji ovu problematiku uređuje Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu [2].

³ Obrazovanje za zaštitu na radu u svim formama i oblicima srednješkolskog obrazovanja podrazumeva sticanje konkretnih znanja i razvoj određenih psihofizičkih osobina, sposobnosti, veština i navika za bezbedan rad, zaštitu zdravlja i šire, životne sredine (širi i kompleksniji aspekti prirodno-naučnih, tehničko-tehnoloških i društvenih znanja), razvoj radnotehničke, zdravstvene i ekološke svesti, etike i kulture; profesionalno usmeravanje i psihofizičko pripremanje prema zahtevima kulturnog i bezbednog ponašanja u radnoj i životnoj sredini - u struci i zanimanju za koje je učenik ispoljio određeno interesovanje i sposobnost i dr. Svakako, obim i sadržaji znanja razlikuju se u srednjim opšteobrazovnim školama i srednjim stručnim školama, pri čemu treba posebno izdvojiti one škole za koje se može reći da školuju kadrove za "opasnije" odnosno tzv. "rizične" profesije. U svakom slučaju, neophodna je povezanost teorijskog i praktičnog osposobljavanja. Suštinski posmatrano, ovi kadrovi

Međutim, pokretačku snagu svih gore navedenih obrazovnih aktivnosti, "točak-zamajac" ostvarivanja i unapređivanja bezbednosti i zdravlja u obrazovnim ustanovama i društvu u celini, čine, upravo, učitelji, nastavnici i profesori na svim nivoima formalnog obrazovnog sistema. Radi se o kadrovima, zaposlenim licima koji, kao i zaposleni u svim ostalim delatnostima ljudskog rada, imaju prava, obaveze i odgovornosti kada je u pitanju bezbednost i zdravlje na radu u obrazovnim ustanovama⁴. Od posebnog je značaja njihova uloga u realizaciji vaspitno obrazovnih uticaja na mlade u ovoj oblasti. Ono u čemu organi i institucije nadležni za oblast obrazovanja i rada najviše greše i zbog čega se ova delatnost nedovoljno razvija u obrazovnim ustanovama jeste nedostatak dopunskog stručnog i metodičkog obrazovanja nastavnika za rad na raznim nivoima i oblastima vaspitno-obrazovnog rada. Tek onda, kada "krenemo" sa ozbiljnom i sistematskom "edukacijom edukatora" odnosno sa stručnim i pedagoško-andragoškim pripremanjem i osposobljavanjem nastavnih kadrova za realizaciju obrazovnog rada u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu moguće je govoriti o stvorenim preduslovima za unapređenje bezbednosti u obrazovnim ustanovama ali i šire u društvu u celini.

KRATAK PREGLED I ANALIZA SRODNIH ISTRAŽIVANJA

Istraživanje problematike rada samostalnog stručnjaka za zaštitu na radu u srednje velikim poslovnim organizacijama u Hrvatskoj [6,7] i istraživanje problematike organizacije i rada službi zaštite na radu u poslovnim organizacijama u Hrvatskoj [8] donosi aktualna saznanja o problematici i predlozima za unapređenje rada stručnjaka za zaštitu na radu i struke zaštite na radu u praksi u svim delatnostima, a među njima i za delatnosti obrazovanja. Sa sličnom tematikom, realizovana su i istraživanja u Srbiji [9].

Na žalost, još uvek je mali broj istraživanja koja su neposredno usmerena ka proučavanju problematike bezbednosti i zdravlja na radu u obrazovnim ustanovama. Stanić je realizovao zanimljivo istraživanje opasnosti u osnovnim školama, iskustva i pripremljenosti za reagovanje na primeru Grada Splita [10].

Ocena stanja zaštite na radu u osnovnim školama u Gradu Varaždinu sastavnica je "Istraživanja organizacije sigurnosti u osnovnim školama u Gradu Varaždinu" [11].

U Sloveniji, Primožić istražuje problematiku i mere za smanjenje stresa učitelja u osnovnim školama, kao mogućeg organizacijskog aspekta bezbednosti u osnovnim školama (na primeru izabranih škola u Sloveniji) [12].

trebalo bi da znaju pravno-normativne osnove zaštite; opasnosti i štetne faktore u datoj profesiji, njihovo dejstvo na čoveka i norme, principe atestiranja radnih mesta, njihovu klasifikaciju prema uslovima rada, mogućnosti, mere i sredstva zaštite i sl.; oblike potencijalnih rizika karakterističnih za datu profesiju, logiku nastajanja rizičnih situacija, uslove nesrećnih slučajeva tehničkog i antropogenog karaktera, metode i sredstva obezbeđivanja sigurnosti i zaštite zdravlja i sl. U zavisnosti od vrste škole, potrebno je uvođenje posebnog kursa "Zaštita na radu" integralno u opšteobrazovnim i kao posebno predmetno područje u svim srednjim stručnim školama.[5]

⁴ Prema aktuelnoj zakonskoj regulativi zaposleni ima pravo i obavezu da se pre početka rada upozna sa merama bezbednosti i zdravlja na radu na poslovima ili na radnom mestu na koje je određen, kao i da se osposobljava za njihovo sprovođenje [2].

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Problem, cilj, hipoteze i uzorak istraživanja

Nedostatak aktualnih saznanja o stanju i problematici organizacije i sprovođenju zaštite na radu u obrazovnim ustanovama predstavljao je svojevrsni istraživački izazov za autore ovog rada da svoj interes usmere ka problemima bezbednosti i zdravlja na radu u osnovnoj školi.

Cilj - Empirijskim istraživanjem doći do aktualnih saznanja o stanju i problematici organizacije i sprovođenja zaštite na radu u osnovnim školama u praksi, preliminarno na primeru osnovnih škola jednog gradskog područja.

Istraživačku populaciju činile su sve osnovne škole u republici Hrvatskoj, a **istraživački uzorak** osnovne škole Grada Varaždina.

Hipoteze

Prva hipoteza (H1): Sve osnovne škole na izabranom gradskom području (Grad Varaždin, Republika Hrvatska) imaju pismeno uređenu organizaciju zaštite na radu posebnim organizacijskim aktom ustanove.

Druga hipoteza (H2): Sve osnovne škole na izabranom gradskom području (Grad Varaždin, Republika Hrvatska) sprovode sve propisane osnovne i posebne mere zaštite na radu, u potpunosti u skladu sa zahtevima propisa iz područja zaštite na radu.

Metode

U okviru deskriptivne istraživačke metode, koristili smo anketiranje kao istraživački postupak, odnosno anketni upitnik kao istraživački instrument. Za statističku obradu podataka korišćene su statističke metode i postupci.

1) Anketa

Metoda ankete je glavna istraživačka metoda s ciljem prikupljanja aktualnih i izvornih podataka. Njome su istražena subjektivna mišljenja i ocene ispitanika u osobama odgovornih za zaštitu na radu u osnovnim školama (direktora ili po njima drugih određenih osoba). Anketa je po vrsti opisno-analitička, po načinu pismena, dobrovoljna i u potpunosti anonimna za ispitanike. Anketiranje je proveo neposredno jedan od autora ovog rada (Ž. Lalić), pojedinačno među ispitanicima na njihovom mestu rada u osnovnim školama. Kao instrument anketnog istraživanja korišten je pismeni anketni upitnik koji je dat ispitanicima neposredno u postupku anketiranja.

Za uzorak anketnog istraživanja određene su sve osnovne škole na području Grada Varaždina u Republici Hrvatskoj, kojih ima ukupno osam.

Anketno istraživanje provedeno je tokom meseca marta 2011. godine, a njemu su se odazvale sve (100 %) osnovne škole na području Grada Varaždina u Republici Hrvatskoj.

2) Statističke metode

Statističke metode korištene su za statističku obradu podataka koji su prikupljeni anketnim istraživanjem. Za obradu i prikaz rezultata istraživanja po pojedinačnim pitanjima iz ankete korišćeni su: frekvencija (f), procenat (%), suma (Σ), aritmetička sredina - prosečna vrednost (M), standardna devijacija (s), koeficijent varijabilnosti (V, izražen u procentima %).

ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA

Opšti podaci o osnovnoj školi

Ukupan broj zaposlenih

Većina (62,50 %) osnovnih škola u Gradu Varaždinu ima od 51 do 250 zaposlenih, dok 37,50 % škola po broju zaposlenih spada u kategoriju do 50 zaposlenih.

Ukupan broj dece-učenika

Polovina (50 %) osnovnih škola ima više od 500 učenika, a po 12,50 % sledeće kategorije: 101-200 učenika, 201-300 učenika, 301-400 učenika i 401-500 učenika.

Organizacija nastave u smenama

Velika većina (87,50 %) osnovnih škola ima organizovanu nastavu samo u jednoj (prepodnevnoj) smeni, dok 12,50 % (jedna škola) održava nastavu u dve smene (prepodnevnoj i popodnevnoj).

Posebne prostorije i prostori

Sve osnovne škole (100 %) u Gradu Varaždinu imaju: sportska igrališta na otvorenom, sportsku dvoranu, računarske učionice i školsku biblioteku. Polovina škola (50 %) ima kabinet za muzičku i likovnu kulturu, trećina škola (37,50 %) ima laboratoriju za vežbe iz hemije i fizike, te učionice/radionice za tehničke vežbe.

Organizacija zaštite na radu u osnovnoj školi

Pismeno uređenje organizacije zaštite na radu

Sve osnovne škole (100 %) posebnim opštim aktom (Pravilnikom o zaštiti na radu) imaju pismeno uređenu organizaciju zaštite na radu.

Obavljanje određenih poslova zaštite na radu

Sve osnovne škole (100 %) poverile su obavljanje određenih poslova zaštite na radu spoljnoj ovlaštenoj agenciji /ustanovi za poslove zaštite na radu. U tri četvrtine (75 %) postoje ovlaštenici poslodavca za zaštitu na radu. Poverenici radnika za zaštitu na radu postoje u polovini osnovnih škola (50 %).

Sprovođenje određenih mera zaštite na radu u osnovnoj školi

Procena opasnosti na radu

U svim osnovnim školama (100 %) izrađena je procena opasnosti u potpunosti u skladu s zahtevima propisa iz područja zaštite na radu.

Tabela 1.: Status procene opasnosti na radu u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	U potpunosti u skladu s zahtevima propisa	8	100,00
2.	Delimično, nepotpuno	0	0,00
3.	Uopšte se ne provodi	0	0,00
0.	Bez odgovora	0	0,00
	Σ	8	100,00

Procena opasnosti na radu pri radu s računarima

Procena opasnosti na radu pri radu s računarima u većini osnovnih škola (62,50%) izrađena je delimično i nepotpuno, u potpunosti u 25 %, a uopšte se ne provodi u 12,50 %.

Tabela 2.: Status procene opasnosti na radu pri radu s računarima u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	U potpunosti u skladu s zahtevima propisa	2	25,00
2.	Delimično, nepotpuno	5	62,50
3.	Uopšte se ne provodi	1	12,50
0.	Bez odgovora	0	0,00
	Σ	8	100,00

Osposobljavanje radnika za rad na bezbedan način

U većini (75 %) osnovnih škola osposobljavanje radnika za rad na bezbedan način u potpunosti se provodi, ali u 25 % ono se provodi delimično i nepotpuno.

Tabela 3.: Status osposobljavanja radnika za rad na siguran način u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	U potpunosti u skladu s zahtevima propisa	6	75,00
2.	Delimično, nepotpuno	2	25,00
3.	Uopšte se ne provodi	0	0,00
0.	Bez odgovora	0	0,00
	Σ	8	100,00

Osposobljavanje ovlašćenika poslodavca za zaštitu na radu

Osposobljavanje ovlašćenika poslodavca za zaštitu na radu sprovodi se u većini (75 %) osnovnih škola, ali se u četvrtini (25 %) uopšte ne sprovodi.

Tabela 4.: Status osposobljavanja ovlašćenika poslodavca za zaštitu na radu u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	U potpunosti u skladu s zahtevima propisa	6	75,00
2.	Delimično, nepotpuno	2	0,00
3.	Uopšte se ne provodi	0	25,00
0.	Bez odgovora	0	0,00
	Σ	8	100,00

Osposobljavanje poverenika radnika za zaštitu na radu

U 50 % osnovnih škola u potpunosti se sprovodi osposobljavanje poverenika radnika za zaštitu na radu, delimično i nepotpuno u 12,50 %, a uopšte se ne provodi u 37,50 %.

Tabela 5.: Status osposobljavanja poverenika radnika za zaštitu na radu u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	U potpunosti u skladu s zahtevima propisa	4	50,00
2.	Delimično, nepotpuno	1	12,50
3.	Uopšte se ne provodi	3	37,50
0.	Bez odgovora	0	0,00
	Σ	8	100,00

Ispitivanje mašina i uređaja s povećanim opasnostima

Premda se u većini (75 %) u potpunosti sprovodi propisano ispitivanje mašina i uređaja s povećanim opasnostima, ono je u 12,50 % delimično i nepotpuno, ili se uopšte ne provodi.

Tabela 6.: Status ispitivanja mašina i uređaja s povećanim opasnostima u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	U potpunosti u skladu s zahtevima propisa	6	75,00
2.	Delimično, nepotpuno	1	12,50
3.	Uopšte se ne provodi	1	12,50
0.	Bez odgovora	0	0,00
	Σ	8	100,00

Ispitivanje fizičkih činioca u radnoj okolini

U većini osnovnih škola (62,50 %) ispitivanje fizičkih činioca u radnoj okolini (buka, osvetljenje, ventilacija, mikroklima) sprovodi se u potpunosti s zahtevima propisa, ali se u 37,50 % osnovnih škola uopšte ne provodi.

Tabela 7.: Status ispitivanja fizičkih činioca u radnoj okolini u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	U potpunosti u skladu s zahtevima propisa	5	62,50
2.	Delimično, nepotpuno	0	0,00
3.	Uopšte se ne provodi	3	37,50
0.	Bez odgovora	0	0,00
	Σ	8	100,00

Ispitivanje hemijskih činioca u radnoj okolini

Propisano ispitivanje hemijskih činioca u radnoj okolini u potpunosti se sprovodi tek u 37,50 %, delimično i nepotpuno u 37,50 %, a uopšte se ne provodi u 25 % osnovnih škola.

Tabela 8.: Status ispitivanja hemijskih činioca u radnoj okolini u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	U potpunosti u skladu s zahtevima propisa	3	37,50
2.	Delimično, nepotpuno	3	37,50
3.	Uopšte se ne provodi	2	25,00
0.	Bez odgovora	0	0,00
	Σ	8	100,00

Obezbeđenost radnika ličnim zaštitnim sredstvima

Mera zaštite na radu: obezbeđenost radnika ličnim zaštitnim sredstvima, u potpunosti u skladu s zahtevima propisa provodi se u svim (100 %) osnovnim školama.

Tabela 9.: Status obezbeđenosti radnika ličnim zaštitnim sredstvima u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	U potpunosti u skladu s zahtevima propisa	8	100,00
2.	Delimično, nepotpuno	0	0,00
3.	Uopšte se ne provodi	0	0,00
0.	Bez odgovora	0	0,00
	Σ	8	100,00

Zdravstveni pregledi radnika

U svim (100 %) osnovnim školama sprovodi se mera zaštite na radu i zaštite zdravlja: zdravstveni pregledi radnika.

Tabela 10.: Status zdravstvenih pregleda radnika u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	U potpunosti u skladu s zahtevima propisa	8	100,00
2.	Delimično, nepotpuno	0	0,00
3.	Uopšte se ne provodi	0	0,00
0.	Bez odgovora	0	0,00
	Σ	8	100,00

Stanje bezbednosti na radu u osnovnoj školi

Polovina ispitanika (50 %) u svojoj oceni stanja bezbednosti na radu u osnovnoj školi daje ocenu izvrstan, a druga polovina ocenu vrlo dobar. Prosečna ocena iznosi 4,50 (na skali ocena od 1-negativan do 5-izvrstan, uz standardnu devijaciju 0,53 i koefic.varijabilnosti 11,88 %).

Tabela 11.: Ocjena stanja sigurnosti na radu u osnovnoj školi

	Odgovor	f	%
1.	Negativan	0	0,00
2.	Dovoljan	0	0,00
3.	Dobar	0	0,00
4.	Vrlo dobar	4	50,00
5.	Izvrstan	4	50,00
0.	Bez odgovora	0	0,00
Aritmetička sredina (M)		4,50	Σ 8
Standardna devijacija (s)		0,53	Koeficijent varijabilnosti (V) %
			11,88

DISKUSIJA I ZAKLJUČAK

Problematika bezbednosti i zdravlja na radu ima višestruki značaj u školskim ustanovama. U institucionalnom smislu posmatrano, moglo bi se reći da je školi na prvom mestu ispunjavanje pedagoških zadataka, a ne bezbednost i zdravlje. Međutim, originalni zadatak škole da mlade pripremi za budućnost poklapa se sa zadatkom koncepta unapređenja bezbednosti i zdravlja u radnoj i životnoj sredini kao "spremnosti za budućnost". S tim u vezi, problematika bezbednosti i zdravlja na radu otvara niz zadataka kako kada je u pitanju obrazovanje učeničke populacije u ovoj oblasti tako i kada su u pitanju zaposleni (i njihovo osposobljavanje, posebno nastavnog kadra) u ovim ustanovama.

Polazeći od toga, obrazovanje za bezbednost i zdravlje na radu mora se posmatrati kao zadatak škole. Postoji opšta saglasnost među autorima da u oblasti obrazovanja za bezbednost i zaštitu zdravlja na radu treba poštovati zakonomerno pedagoško-andragoško pravilo da zdravstveno i radno-tehničko vaspitanje i obrazovanje treba da počne od "malih nogu" u porodici i predškolskim ustanovama preko svih nivoa formalnog, školskog obrazovanja (osnovnoškolsko, srednješkolosko, visokoškolsko) do različitih oblika neformalnog, posleškolskog, dopunskog i permanentnog obrazovanja u ovoj oblasti [4].

Potreba stalnosti, kontinuiteta, permanentnosti, čini bitnu odrednicu obrazovanja u ovoj oblasti. Pri tom, mislimo, pre svega, na obrazovni red, postavljen posledično, koji počinje od momenta saznanja sopstvenog "ja" kod dece predškolskog uzrasta i nastavlja se u procesu vaspitanja, opšteg i profesionalnog obrazovanja. Neophodno je imati u vidu da dostignuti nivo obrazovanosti treba održavati, usavršavati i dopunjavati u radnom procesu, kao posledicu praktičnih iskustava, ali i na specijalnim kursevima i seminarima tj. kroz specijalne forme dopunskog obrazovanja[5].

U obrazovnim ustanovama, nastavni kadar predstavlja značajan činilac ostvarivanja i razvoja bezbednog radnog ambijenta i zaštite zdravlja u školskim (nastavnim i vannastavnim) aktivnostima. Radi se o realizaciji kako vaspitno-obrazovnih uticaja na učeničku populaciju s ciljem razvoja bezbednosne svesti i bezbednosne kulture, tako i zaštiti zdravlja na radu tj. fizičkog i psihičkog integriteta zaposlenih te zaštiti imovine i školskih dobara.

Realizacijom empirijskog istraživanja u osnovnim školama, došlo se do aktualnih saznanja o stanju i problematici organizacije i sprovođenja zaštite na radu u osnovnim školama u praksi.

Prihvata se prva hipoteza po kojoj sve osnovne škole na izabranom gradskom području (Grad Varaždin, Republika Hrvatska) imaju pismeno uređenu organizaciju zaštite na radu

posebnim organizacijskim aktom ustanove. Rezultati istraživanja potvrđuju da sve osnovne škole imaju Pravilnik o zaštiti na radu koji je temelj organizacije zaštite na radu.

Odbacuje se druga hipoteza po kojoj sve osnovne škole na izabranom gradskom području (Grad Varaždin, Republika Hrvatska) sprovode sve propisane osnovne i posebne mere zaštite na radu, u potpunosti u skladu s zahtevima propisa iz područja zaštite na radu. Rezultati istraživanja pokazuju da se u praksi u potpunosti provodi tri od deset (30 %) mera zaštite na radu, a to su: procena opasnosti na radu, obezbeđenost radnika ličnim zaštitnim sredstvima i zdravstveni pregledi radnika. Ostale propisane i obvezne mere zaštite na radu sprovode se delimično i nepotpuno ili se čak uopšte ne sprovode. Pored nesprovođenja određenih tehničkih mera zaštite na radu, posebno je za diskusiju i nastavak istraživanja važna problematika nepotpunog sprovođenja u praksi osposobljavanja radnika za rad na bezbedan način kao i osposobljavanje ovlašćenika i poverenika radnika za zaštitu na radu.

Uspešnost organizacije i sprovođenja zaštite na radu u osnovnim školama važna je kako zbog svih zaposlenih u školskoj ustanovi tako i zbog zaštite zdravlja i bezbednosti učeničke populacije uz izražene vaspitno-obrazovne dimenzije ove problematike. Time se nameće potreba angažmana internog stručnjaka za zaštitu na radu u osnovnoj školi kao stručnog saradnika koji će voditi računa kako o bezbednosti i zaštiti zdravlja zaposlenih i dece u obrazovnoj ustanovi, tako i o kontinuiranoj edukaciji nastavnog kadra u oblasti zaštite na radu, zaštite od požara i zaštite životne sredine. S tim u vezi, ovaj rad treba shvatiti kao poziv na zajedničko razmišljanje i preduzimanje novih istraživačkih zadataka u ovoj oblasti.

REFERENCE

- [1] *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*, Prosvetni pregled, Beograd, 2004.
- [2] *Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu*, Sl.glasnik Rsbije, 101/2005.
- [3] *Zakon o zaštiti na radu*, N. N. br. 59/96., 94/96., 114/03., 100/04., 86/08., 116/08., 75/09.
- [4] Nikolić, V.: Živković, N., *Bezbednost radne i životne sredine, vanredne situacije i obrazovanje*, Fakultet zaštite na radu u Nišu, Niš, 2010.
- [5] Nikolić, V.: *Koncepcijski pristup sistemu obrazovanja za bezbednost i zaštitu zdravlja na radu*, Svet rada, Eko-centar, Beograd, Vol.2., Broj 4/2005., str.813-822.
- [6] Kacian, N.: *Osnove sigurnosti*, Visoka škola za sigurnost na radu, Iproz, Zagreb, 2000.
- [7] Božajić, I., Cmrečnjak, D., Drozdek, A., Filipović, A. M., Hunjak, D., Koren, T., Minga, I., Palačić, D., Petričević, N., Taradi, J., red., Žarak, M.: *Stručnjak za zaštitu na radu, istraživanje problematike rada samostalnog stručnjaka za zaštitu na radu u srednje velikim poslovnim organizacijama u Hrvatskoj*, Hrvatsko društvo inženjera sigurnosti, Zagreb, 2010.
- [8] Cmrečnjak, D., Filipović, A. M., Gorički, Z., Hršić, G., Hunjak, D., Magud, M., Minga, I., Petričević, N., Taradi, J., red., Žarak, M.: *Služba zaštite na radu, istraživanje problematike organizacije i rada službi zaštite na radu u poslovnim organizacijama u Hrvatskoj*, Hrvatsko društvo inženjera sigurnosti, Zagreb, 2009.
- [9] Živković, S., *Istraživanje problematike rada lica za bezbednost i zdravlje na radu u privrednim društvima u Srbiji*, Zbornik radova VI. Znanstveno-stručne konferencije s međunarodnim sudjelovanjem "Menadžment i sigurnost" tema "Organiziranje i sigurnost", str. 11-32, Hrvatsko društvo inženjera sigurnosti, Čakovec, 2011.
- [10] Stanić, S.: *Svakidašnje opasnosti u osnovnim školama - iskustva i pripremljenost za reagiranje: primjer Splita*, <http://hrcak.srce.hr/file/36280>
- [11] Lalić, Ž., Taradi, J.: *Istraživanje organizacije sigurnosti u osnovnim školama u Gradu Varaždinu*, Zbornik radova VI. Znanstveno-stručne konferencije s međunarodnim sudjelovanjem "Menadžment i sigurnost" tema "Organiziranje i sigurnost", str. 89-99, Hrvatsko društvo inženjera sigurnosti, Čakovec, 2011.

[12] Primožić, N.: *Planiranje del, nalog i ukrepov za zmanjševanje stesa učiteljev*, Zbornik radova V. Znanstveno-stručne konferencije s međunarodnim sudjelovanjem "Menadžment i sigurnost" tema "Planiranje i sigurnost", str. 65-75, Hrvatsko društvo inženjera sigurnosti, Čakovec, 2010.